

23.10.2007

Dnro 1107/2/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Henrik Åström

YKSITYISHENKILÖN SUORITTAMAN VALOKUVAAMISEN KIELTÄMINEN ÄÄNESTYSPAIKALLA

1 OMA ALOITE

Helsingin Sanomissa oli 21.3.2007 lehtikirjoitus "En saanut kuvata poikaani äänestämässä". Lehtikirjoituksessa käsiteltiin Kauniaisten kaupungin vaalivirkailijoiden menettelyä eduskuntavaaleissa 2007, jossa äänestäjä halusi valokuvata äänestyspaikalla. Lehtikirjoituksen kirjoittaja ihmetteli, miksi hän ei saanut kuvata poikaansa äänestämässä Kauniaisissa. Hänen tarkoituksenaan oli kuvata nuorimman 18-vuotiaan poikansa ensimmäinen virallinen äänestystapahtuma, jossa tämä pudottaa äänestyslippunsa urnaan. Hän tiedustelee kuka teki virheen, kun häneltä evättiin mahdollisuus valokuvaamiseen äänestyspaikalla.

Päätin 29.5.2007 tutkia asian ns. omana aloitteena.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Selvitys

3.1.1 Kauniaisten kaupungin II vaalilautakunnan puheenjohtajan selvitys

Puheenjohtaja kertoo selvityksessään, että eräs vaalilautakunnan jäsen oli esittänyt ennen vaalitulaisuuden alkamista hänelle toivomuksen, ettei vaalitulaisuudessa otettaisi kuvia. Hän kertoi toimivansa työssä vartiointitehtävissä, eikä voisi tämän takia esiintyä valokuvissa. Jos kyseinen mieshenkilö olisi ottanut puheenjohtajaan yhteyttä valokuvaamista varten, olisi puheenjohtaja siirtänyt kyseisen vaalilautakunnan jäsenen pois kuvauksen ajaksi. Koska tilanne tuli yllättäen ja koska ei ruuhkan takia ollut aikaa selvittää, mitä kyseinen henkilö olisi halunnut kuvata, puheenjohtaja katsoi parhaaksi kieltää valokuvaamisen kokonaan.

3.1.2 Kauniaisten kaupungin keskusvaalilautakunnan lausunto

Lausunnossa viitataan aluksi vaalilain 72 §:ään, josta samoin kuin oikeusministeriön vaaliohjeista ilmenee seuraavaa: "Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että järjestys äänestyspaikalla säilyy koko ajan moitteettomana ja äänestys sujuu häiriöttä. Äänestyspaikalla saapuvilla olevien on noudatettava vaalilautakunnan antamia määräyksiä järjestyksen ylläpitämiseksi ja äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi."

Tässä omana aloitteena tutkimassani yksittäistapauksessa vaalilautakunta oli lausunnon mukaan soveltanut vaaliohjeiden määräystä ja kieltänyt kuvauksen. Keskusvaalilautakunta katsoo, että vaaliohjeiden em. määräys antaa vaalilautakunnalle oikeuden valokuvauksen kieltämiseen äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi.

Keskusvaalilautakunta katsoo, että yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti valokuvaus tulisi sallia kaikille, jos se sallitaan yhdelle. Valokuvaamista ei keskusvaalilautakunnan käsityksen mukaan tule sallia yksittäisille äänestäjille ollenkaan, koska se laajamittaisesti toteutettuna aiheuttaa äänestyspaikalla järjestyshäiriöitä sekä saattaa vaarantaa vaalisalaisuuden säilymisen.

3.1.3

Oikeusministeriön lausunto

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että vaalilautakunnan keskeinen tehtävä on huolehtia siitä, että äänestäjien vaalisalaisuus ja vaalivapaus turvataan. Toinen, edellistä tukeva tehtävä on huolehtia siitä, että äänestystoimitus sujuu joutuisasti ja järjestyneesti. Jotta vaalilautakunnalla olisi myös käytännön mahdollisuus huolehtia näistä asioista, sille on annettu vaalilaissa melko vahvat valtuudet.

Äänestyspaikalla tapahtuvaa valokuvausta (tai filmaamista) ei ole vaalilainsäädännössä eikä oikeusministeriön ohjeissa nimenomaisesti kielletty. Valokuvaus onkin nähtävä lausunnon mukaan sellaisena muuna toimintana, joka sopivuutta vaalilautakunta kulloisessakin yksittäistapauksessa arvioi erikseen. Kautta aikojen esimerkiksi tiedotusvälineet ovat lausunnon mukaan kuvanneet äänestyspaikoilla. Tällöin itsestään selvää on ollut, että valokuvaus ei mitenkään saa vaarantaa vaalisalaisuutta eikä vaalivapautta eikä myöskään järjestystä äänestyspaikalla. Yleensä tiedotusvälineet ovat etukäteen ottaneet yhteyttä vaalilautakuntaan tai kunnan keskusvaalilautakuntaan ja sopineet kuvausajankohdista. Näin vaalilautakunnatkin ovat voineet varautua tiedotusvälineiden saapumiseen.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan yksityishenkilönkin suorittama valokuvaus voidaan sallia sellaisessa tilanteessa, jossa vaalilautakunta arvioi, että kuvaaminen ei vaaranna vaalisalaisuutta, vaalivapautta eikä äänestystoimituksen sujuvuutta ja järjestystä äänestyspaikalla. Oikeusministeriön lausunnossa painotetaan sitä, että asian täytyy voida jäädä vaalilautakunnan harkintaan. Joskus voi ruuhkaa voi olla niin paljon, että voidaan katsoa, että valokuvaus häiritsisi äänestystoimituksen kulkua. Joskus taas voi olla niin hiljaista, että kuvaus voidaan hyvin sallia.

Kuvattaessa jotakin tiettyä henkilöä voi kuvaan tallentua muitakin henkilöitä, vaalivirkailijoita tai muita äänestäjiä. Monesti voi olla, että nämä muut henkilöt eivät haluaisi tulla kuvatuksi. Jos kuvaus sallitaan äänestyspaikalla, on tämäkin asia syytä ottaa tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon. Vaikka vaalivirkailijat toimivatkin julkisessa luottamustehtävässä ja vaikka äänestämässä käynti ei olekaan vaalisalaisuuden piiriin kuuluva asia, tulisi pyrkiä siihen, että jos joku muu henkilö ei halua tulla kuvatuksi, tätä toivetta kunnioitettaisiin.

3.2

Säännökset

Vaalilain (714/1998) 72 §:n 2 momentin mukaan vaalipäivän äänestys on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Saapuvilla olevien on noudatettava vaalilautakunnan järjestyksen ylläpitämiseksi ja äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi antamia määräyksiä.

Oikeusministeriön vuoden 2007 eduskuntavaaleja varten laatimassa vaaliohjeessa numero 2 (vaalilautakunnan tehtävät 30.11.2006, OM 23/51/2006) määrätään seuraavaa: "Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että järjestys äänestyspaikalla säilyy koko ajan moitteettomana ja äänestys sujuu häiriöttä. Äänestyspaikalla saapuvilla olevien on noudatettava vaalilautakunnan antamia määräyksiä järjestyksen ylläpitämiseksi ja äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi. Vaalihuoneiston ollessa avoinna on tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin jonojen muodostamiseksi ja valvottava muun muassa, että äänioikeuttaan käyttäneet viipymättä poistuvat äänestyspaikalta."

3.3

Arviointi

Oikeusministeriön lausunnossaan esittämän näkemyksen mukaan yksityishenkilönkin suorittama valokuvaus voidaan sallia sellaisessa tilanteessa, jossa vaalilautakunta arvioi, että kuvaaminen ei vaaranna vaalisalaisuutta, vaalivapautta eikä äänestystoimituksen sujuvuutta ja järjestystä äänestyspaikalla. Oikeusministeriö painottaa lausunnossaan sitä, että asian täytyy voida jäädä vaalilautakunnan harkintaan.

Edellä esitettyyn viitaten katson, että Kauniaisten kaupungin II vaalilautakunnan puheenjohtaja on vaalisunnuntaina 18.3.2007 ottaen huomioon äänestysluonnon vallitsevan tilanteen voinut olla antamatta lupaa valokuvan ottoon vaalipaikalla. Hän ei näin ollen ole rikkonut vaalilainsäädäntöä tai muutoinkaan menetellyt asiassa virheellisesti.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni Kauniaisten kaupungin keskusvaalilautakunnalle ja kaupungin II vaalilautakunnan puheenjohtajalle sekä oikeusministeriölle tiedoksi.

Asia ei ole antanut aihetta puoleltani enempään.